

Bán Oszkár 1968

1968 szept

BÁN OSZKÁR VERSEI

Irta: VASVÁRY ÖDÖN

Uj verskötetek meglehetősen ritkák mai amerikai magyar életünkben. Költők van bőven — (szinte hihetetlen, hogy az én nevsoromban 112 külföldi, tulnyomó részben amerikai magyar költő szerepel, — beleszámítva a halottakat is) — költőink azonban ritkán jutnak odáig, hogy verseiket kötetben is kiadják. Régebben a költők maguk adták ki verseiket, abban a reményben, hogy házról házra járva, vagy összejöveteleken, maguk adogatják el köteteket, ami segíteni fog meg-

Vasváry Ödön

élhetésükben is. Ma is aligha volna más módja a verskötetek eladásának, de mivel költőink szem-melláthatólag nem szorulnak rá az ilyen pótlővédelemre, a gyalogboltos költő típusa is eltűnt életünkől. Talán két-három esetben volt példa rá, hogy a költő nem maga adta ki verseit, hanem valamelyik magyar közösség, mint Kemény György és Tarnóczy Árpád esetében történt, azzal az eredménnyel, hogy a kötetek tulnyomó részben a papíruddában fejezték be rövid pályafutásukat.

Bán Oszkár egyszer próbálkozott, még fiatal korában, magyar földön, versei kiadásával. A kis kiadvány olyan időben jelent meg, amikor a sors sok magyart hajszolt vagy világgá, vagy a föld alá. A versgyűjtemény címe ez volt: "Hajsza közben" és 1922-ben jelent meg.

Most, teljes 46 esztendő multával, új gyűjteménnyel jelentkezik a költő egy kis kötettel, amelynek "A hajsza végén" a címe. A két cím azt sejteti, hogy a kötetek megjelenése közötti hosszú idő "hajsza" volt a költő számára.

Verseinek megítélésében rögtön elénk áll az elkerülhetetlen kérdés: lehet-e egy költőnek több mint 40 esztendőre büntetlenül elszakadni anyanyelvétől és a versírástól? Lehet-e egy hegedűművésznek, aki csodagyereknek indult, négy évtizedig kezébe sem venni a hegedűt és azután egyszerre visszatérni hozzá, mint ahogy az ember elhagy egy utat és később, 40 év múlva, egyszerűen visszakanyarodik és onnan ballag tovább, mintha közben semmi sem történt volna?

A hegedűs csodagyerek esetében a teljes sikerű visszakanyarodás valószínűleg lehetetlen, Bán Oszkár példája azonban azt bizonyítja, hogy a költő ebben a tekintetben is kivételes lény: neki, bizonyára kemény önfegyelmezés után lehetséges volt. Szóbeli kifejező ereje, szókincse, képeinek szuggesztív ereje ezt kétségtelenné teszi. Az új Bán Oszkár nem "halvány költő", amint Babits Mihály nevezi egyes kollégáit, hanem a költészet örök négy hurján játszó, majdnem virtuóz, aki az élet és halál, szerelem és szenvedés hurjain az emberi szív legmélyebb érzéseinek tud kifejezést adni.

Ugyancsak Babits mondja, hogy a dunántúlról származott magyar írók azok, akik "legközelebb állnak a latin könnyűséghez és eleganciához." Bán Oszkár onnét származott, ott nőtt fel és könyvének legszebb, legköltőibb darabja, a "Hirnök", mindössze négy rövid strófából álló vers, ezt bizonyítja. Véletlenül tudom, hogy ez a perc hirtelen született, szinte percek ihletése alatt és majdnem javítás nélkül került nyomdafesték alá, — de ha nem tudnám is születésének körülményeit, akkor is állítanám, hogy csakis így születhetett meg. A "Hajsza végén" megjelenik a halál hirnöke a fáradt, de már megbékélt költőnél.

"A halál hirnök vendég volt ma nálam,
Nem kaszás ördög, szárnyas ifju volt.
Ágyamhoz ült, megveregette vállam,
Őcsémnek véltem, hogy fölém hajolt."

A költőnek szabad mindenkivel ellentétben,

3

szárnyas ifjunak képzelni a halált, aki mosolyogva áll ágyunk mellé és bátyjának szólít bennünket. Az élet igazi folytatásának, a sors igazságszolgáltatásának hírnöke csakugyan hihetőbb, há életerős ifju alakjában jelenik meg fantáziánkban, aki az alkonyati árnyékok hosszabbodása idején is mosolyogva azt sugja felénk, hogy: "még él az élet" s nevetve hagy ott bennünket, megérteni, és talán élvezni is azt, amit az élet még számunkra tartogat. Bán Oszkárnak ezért az egy, szinte kifejezhetetlen finomságu verséért is érdemes volt megtenni élete nagy fordulatát. És érdemes volt kiadni ezt a kis kötetet is, amelynek minden darabja igazi "férfilira", egy olyan költő lelkének kiszakadt foszlánya, amiknek megírásáért érdemes volt újra találkozni önmagával.

